

Prof. Waldemar Wojtal

Sztuki muzyczne, dyscyplina artystyczna instrumentalistyka

Adres do korespondencji

83-307 Kiełpino, Osiedlowa 44

e-mail. waldemar.wojtal@wp.pl

Gdańsk, 24.02.2015

Zleceniodawca recenzji

Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku (pismo z dnia 3.04.2014 roku), zlecenie realizowane na podstawie Ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki

Dotyczy Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego wszczynającej przewód doktorski Pani Urszuli Szyryńskiej. Uchwała ta oraz Uchwały wyznaczające recenzentów przewodu podjęte zostały na posiedzeniu Rady, w dniu 14 marca 2011 roku.

Podstawowe dane o Kandydacie

Pani Urszula Szyryńska, urodzona 5.04.1969 roku w Sejnach, ukończyła 13 maja 1995 roku pięcioletnie studia magisterskie w zakresie Pedagogiki Instrumentalnej w Akademii Muzycznej im. Ignacego Jana Paderewskiego w Poznaniu (dyplom Wydziału Instrumentalnego - kierunek Instrumentalistyka). Egzaminy dyplomowe Kandydatki zostały ocenione jako bardzo dobre.

W latach następnych Doktorantka, co niewątpliwie jest godne szczególnego podkreślenia, konsekwentnie poszerzała swoje umiejętności zarówno w

dziedzinie pianistycznej praktyki wykonawczej jak i w zakresie innych, pokrewnych sztuce i dydaktyce obszarów wiedzy. Kandydatka uzupełniała swoje wykształcenie w Akademii Muzycznej w Warszawie – obecnie Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina (cztery semestry studiów podyplomowych, specjalność – Kameralistyka Fortepianowa, dyplom uzyskany w roku 2001, ocena bardzo dobra) oraz na Uniwersytecie Szczecińskim (Trzy semestry studiów podyplomowych w zakresie Tyflodydaktyki na Wydziale Humanistycznym, dyplom z roku 2002, ocena bardzo dobra) i Uniwersytecie Warszawskim (Semestralne Studia Podyplomowe w zakresie zarządzania dla twórców, artystów i animatorów kultury, dyplom z roku 2006, ocena bardzo dobra). Dokumentacja przewodowa zawiera ponadto informację, na którą warto zwrócić uwagę ze względu na odniesienia do szeroko pojmowanej twórczości artystycznej. Uczestnicząc w kursie witrażownictwa p. Urszula Szyryńska rozwijała także swoje zamiłowania plastyczne.

Przytoczone dane dowodzą szerokich zainteresowań Doktorantki, a uzyskiwane oceny dyplomowe potwierdzają Jej rzetelność i profesjonalizm.

Analiza profilu podejmowanych przez Kandydatkę studiów pozwala domniemywać, że aktywność zawodowa Artystki koncentruje się przede wszystkim wokół pedagogiki fortepianowej, poszerzonej o rzadko spotykaną specjalizację w zakresie pracy z pianistami niewidomymi. Pianistka prowadziła lub prowadzi zajęcia z zakresu:

- Prowadzenia Zespołów Kameralnych
- Nauki akompaniamentu
- Akompaniamentu studentom Wydziału Instrumentalnego
- Fortepianu głównego w szkole muzycznej I i II stopnia

Ważną domeną działalności p. Urszuli Szyryńskiej okazuje się także uprawiana równoległe – kameralistyka fortepianowa. Stanowi ona główny nurt działalności estradowej Artystki.

Procedura przewodu doktorskiego nie przewiduje oceny dorobku artystycznego i pedagogicznego Kandydatki. Mimo to, powinnością recenzenta jest zainteresowanie się wszystkimi informacjami, które pozwalają bliżej określić umiejętności zawodowe Doktorantki.

Niewątpliwe zamiłowanie do pedagogiki odzwierciedla bogata lista placówek edukacyjnych, z którymi p. Szyryńska wiązała się umową o pracę. Pianistka zatrudniona była w PSM I st. w Starogardzie Gdańskim (1989 – 1990), w Myśliborzu (1994 – 1995 i 1996 - 1997), w PSM I i II st. w Suwałkach (1995 – 1996), w PSM I st. w Szczecinie (1997 – 2006), w ZSM w Szczecinie (2004 – 2010), w Akademii Muzycznej w Poznaniu – Filia w Szczecinie (1996 – 2010) oraz od 2010 roku w Akademii Sztuki w Szczecinie. Większość przytoczonych w dokumentacji przewodowej Pianistki informacji na temat Jej zatrudnienia w szkołach muzycznych dotyczy stosunkowo krótkich okresów pracy. Częste zmiany pracodawcy mogą prowokować pytanie o skuteczność pracy pedagogicznej Pianistki. Ewentualne wątpliwości w tym zakresie definitywnie wyjaśniają liczne sukcesy pedagogiczne Kandydatki.

Jakość pracy pedagogicznej warunkuje niewątpliwie wiedza specjalistyczna. Autentyczne, ponadprzeciętne efekty są jednak udziałem tylko nauczycieli posiadających dodatkowe predyspozycje, określane potocznie jako *intuicja pedagogiczna*. Osiągnięcia w pracy z młodymi pianistami pozwalają przypuszczać, że p. Urszula Szyryńska posiada ten dar. Lista konkursów (krajowych i międzynarodowych), na których Jej uczniowie uzyskali nagrody obejmuje:

- V Konkurs chopinowski w Narwie, Estonia, 2004 rok (III nagroda)

- XII Międzynarodowy Konkurs Chopinowski w Szafarni, 2004 rok (I nagroda)
- II Międzynarodowy Konkurs Muzyczny im. I.J. Paderewskiego w Lublinie, 2004 rok (I nagroda)
- II Polsko-Niemiecki Turniej Pianistyczny im. H. Czerny-Stefańskiej w Żaganiu, 2005 rok (wyróżnienie)
- XIII Mazowieckie Przesłuchania Chopinowskie w Sochaczewie, 2005 rok (wyróżnienie)
- III Ogólnopolski Konkurs Pianistyczny im. Władysława Kędry w Łodzi 2006 rok (wyróżnienie)
- Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. M. Moszkowskiego w Kielcach, 2007 rok (wyróżnienie)
- Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. R. Schumanna w Suwałkach, 2007 rok (II nagroda i nagroda specjalna przewodniczącego jury)
- Konkurs „Miniatura” w Akademii Sztuki w Szczecinie – brak daty (II nagroda)

Osiągnięcia pedagogiczne p. Urszuli Szyryńskiej sprawiają, że kierowane są do Niej zaproszenia do udziału w pracach jury konkursów i przesłuchań. W latach 2002-2005 oraz w roku 2007 pełniła funkcję jurora w organizowanym przez Ogólnokształcącą Szkołę Muzyczną w Szczecinie konkursie „Mały Wirtuoz”. W roku 2005 brała także udział w pracach komisji oceniającej uczestników Regionalnych Przesłuchań CEA uczniów szkół muzycznych I stopnia w Szczecinie i Koszalinie.

Z racji swoich zainteresowań Artystka prowadziła też kursy dla nauczycieli szkół muzycznych. Dotyczyły one pracy z uczniami ociemniałymi. Odbyły się w PSM w Malborku (rok 2007), PSM I st. im. H. Baranowskiego w Krakowie (rok 2006) oraz ZSM im. F. Nowowiejskiego w Szczecinie (rok 2003). Kandydatka pracuje z uczniami niewidomymi od 1998 roku i stała się obecnie w Polsce cenioną specjalistką w tej dziedzinie.

Dorobek pedagogiczny Doktorantki został dwukrotnie uhonorowany nagrodami Dyrektora ZSM w Szczecinie, a Jej praca z młodymi, ociemniałymi muzykami – nagrodą im. Witolda Hulewicza.

W przedstawionej dokumentacji recenzent znajduje wiele informacji na temat aktywności koncertowej Pianistki. Repertuar Artystki obejmuje przede wszystkim pozycje z zakresu kameralnej literatury fortepianowej. Niektóre z nich wymagają od wykonawcy szerokich kompetencji instrumentalnych. Wśród wykonywanych publicznie przez Kandydatkę utworów znajdują się m.in. dzieła J. Brahmsa (Sonata na altówkę i fortepian op. 120, Sonata na wiolonczelę i fortepian op. 36, Trio fort. op. 87, Kwartet fort. op. 15 nr 1), L. van Beethovena (Trio fort. op. 1 nr 3), C. Debussy'ego (Trio fort. G-dur), S. Rachmaninowa (Sonata na altówkę i fort. op. 19), K. Szymanowskiego (Sonata na skrzypce i fort. op.9). Z satysfakcją należy wspomnieć, że Pianistka nie stroni od repertuaru współczesnego. Fakt ten godzi się odnotować, gdyż zdaniem recenzenta, obowiązkiem wykonawców wobec przyszłych pokoleń jest popularyzacja „nowej muzyki” i torowanie jej drogi na estrady koncertowe. Warto więc wspomnieć m.in. o wielokrotnych wykonaniach (także na estradzie Filharmonii Szczecińskiej) wersji fortepianowej Koncertu na klawesyn i orkiestrę Henryka Mikołaja Góreckiego. Ta pozycja repertuarowa dowodzi, że Pianistka – uprawiając przede wszystkim muzykę kameralną – jest przygotowana również do solistycznej działalności koncertowej.

Wysoki poziom pianistki p. Urszuli Szyryńskiej potwierdzają występy na renomowanych konkursach i festiwalach muzycznych. Uwagę recenzenta zwróciły szczególnie:

- II Międzynarodowy Konkurs Muzyki Współczesnej im. K. Pendereckiego w Krakowie
- Festiwal Muzyki Kameralnej w Caltanissetta na Sycylii

- Word Saxophone Congress XIII w Minneapolis

Znacząca aktywność koncertowa Doktorantki zaowocowała nagrodami za szczególne osiągnięcia artystyczne. Pani Urszula Szyryńska otrzymała nagrodę Prezydenta Miasta Szczecina, nagrodę im. Bronisława Hubermana przyznaną w ramach Cyklu Muzyki Austriackiej w Warszawie oraz nagrodę za wyróżniający się akompaniament podczas Spotkań Młodych Dęciaków w Elblągu (2006 rok).

Podsumowując dotychczasowy dorobek kandydatki z satysfakcją pragnę podkreślić intensywność i wszechstronność Jej działalności zawodowej. Poziom merytoryczny tej działalności nie budzi zastrzeżeń i jest powszechnie doceniany w środowisku muzycznym Regionu, a także – ze względu na szczególne umiejętności pracy z muzykami niewidomymi – na terenie całej Polski.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Praca doktorska Pani Urszuli Szyryńskiej pod tytułem „**Elementy klasycyzmu i romantyzmu w wybranych utworach kameralnych Johanna Nepomuka Hummła. Uwagi z perspektywy pianisty - kameralisty**” składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym oraz jego opisu. Repertuar nagrania zawiera kompozycje Johanna Nepomuka Hummła zarejestrowane z altowiolistą Marcinem Murawskim w następującej kolejności:

- Sonata Es-dur op. 5 nr 3
- Sonata A-dur op. 104 (transkrypcja na altówkę i fortepian Marcina Murawskiego)

- Arioso (transkrypcja na altówkę i fortepian Marcina Murawskiego)

Ostateczny obraz artystyczny utworu kameralnego jest rezultatem współdziałania kilku wykonawców (w tym przypadku dwojga muzyków). Powinien więc być oceniany jako dzieło integralne, będące sumą umiejętności wykonawczych oraz wrażliwości i kreatywności wyobraźni muzycznej każdego z nich. Specyfika przewodu doktorskiego obliguje jednak recenzenta do skupienia się na partii fortepianu interpretowanej przez Doktorantkę. Pomijam więc ewentualne uwagi dotyczące rozwiązań interpretacyjnych przyjętych przez altowiolistę, a także analizę brzmienia Jego instrumentu. Ocenie podlegać będzie dobór środków wykonawczych, umiejętność kameralnego muzykowania oraz warsztat pianistyczny p. Urszuli Szyryńskiej, ponieważ poziom tych umiejętności decyduje o możliwości współtworzenia przez Pianistkę koncepcji wykonawczej obojga Artystów.

Zarejestrowane Sonaty należą do różnych okresów twórczości kompozytora. Narracja muzyczna Hummla jest odmienna w każdym z prezentowanych utworów. Podczas gdy Sonata op. 5 nr 3 tkwi wyraźnie w tradycji klasycznej, Sonata op. 104 odwołuje się do stylistyki wczesnego romantyzmu wprowadzając inny rodzaj frazowania i wyrazu muzycznego (znacznie dłuższe całości muzyczne czy dominacja śpiewnej artykulacji legato). W utworze tym zmienia się także aura dźwiękowa, co wiąże się z odniesieniami do oryginalnej, wiolonczelowej wersji Sonaty, słyszalnymi (co jest naturalne) również w opracowaniu na altówkę i fortepian – transkrypcji Marcina Murawskiego wykonywanej na płycie CD.

Niewątpliwą zaletą nagrania jest umiejętne podkreślenie związku kolorystyki brzmienia instrumentów z rodzajem ekspresji utworu. W konsekwencji, zastosowane w utworze rodzaje artykulacji stają się adekwatne do faktury dzieła.

Pianistka ujmuje słuchacza szlachetną barwą fortepianu, naturalnością frazowania i bardzo dobrą współpracą kameralną. Z przyjemnością śledzić można sprawność warsztatową Doktorantki, która bez większych kłopotów pokonuje zawilosci techniczne partytury. Niestety, jakość wykonania traci nieco z powodu zauważalnego niekiedy braku lekkości i precyzji w realizacji ozdobników. Gra p. Urszuli Szyryńskiej jest wyrównana pod względem artykulacyjnym i poprawna stylistycznie w ramach płaszczyzn kantylenowych oraz figuracyjnych, co stwarza wrażenie kompletnej i harmonijnej wypowiedzi muzycznej. Wykonanie spełnia tym samym oczekiwania recenzenta.

W uzupełnieniu, chciałbym jednak zwrócić uwagę na problematykę właściwej proporcji brzmienia pomiędzy poszczególnymi planami faktury partii fortepianu. Uwaga ta dotyczy przede wszystkim Sonaty Es-dur op. 5 nr 3. Spójność brzmienia tego utworu zostaje bowiem zakłócona w rezultacie nadmiernego, zdaniem recenzenta, eksponowania linii basu. Nie ulega wątpliwości, że – tworząc podstawę harmoniczną – pełni on kluczową rolę, definiuje wertykalną strukturę kompozycji. Wykonany zbyt intensywną dynamiką staje się jednak elementem obcym, czasem wyraźnie niedopasowanym. Zdaję sobie sprawę, że taka sytuacja mogła zależeć również od upodobań reżysera dźwięku realizującego nagranie. Biorąc taką możliwość pod uwagę poruszam tę kwestię raczej w formie uwagi, a nie zarzutu.

Arioso (dokonana przez Marcina Murawskiego transkrypcja na altówkę i fortepian II części Trio E-dur op.83 Hummla) jest kompozycją uzupełniającą repertuar prezentowany na płycie CD. Pełni rolę „naddatku”, którym na koncertach wykonawcy żegnają się z publicznością. W tym momencie znika zwykle uczucie odpowiedzialności za ewentualne mankamenty interpretacji. Ustępuje ono niczym nie zmaconej przyjemności wspólnego muzykowania. Słuchając nagrania tej miniatury odnosi się podobne wrażenie. Pozwala to czerpać radość z kontaktu z dziełem interesującego, niesłusznie zapominanego kompozytora.

Część opisowa pracy doktorskiej nosi, podobnie jak cała praca, tytuł: **„Elementy klasycyzmu i romantyzmu w wybranych utworach kameralnych Johanna Nepomuka Hummła. Uwagi z perspektywy pianisty-kameralisty”**. Doktorantka w formie pisemnej analizuje problematykę wykonawczą integralnie powiązaną z prezentowanym na płycie CD nagraniem dźwiękowym. Konstrukcja pisemnej wypowiedzi p. Urszuli Szyryńskiej przedstawia się następująco:

- Wstęp, uzasadniający wybór problematyki badawczej i precyzujący cel oraz metody analizy materiału
- Rozdział pierwszy, definiujący pojęcie kameralistyki i poświęcony zagadnieniom związanym z powstaniem i rozwojem kameralistyki do czasów Hummła
- Rozdział drugi, poświęcony biografii i twórczości J. N. Hummła
- Rozdział trzeci, analityczny, w którym Autorka omawia problematykę interpretacji zarejestrowanych w ramach pracy doktorskiej utworów
- Zakończenie
- Bibliografia
- Aneks nutowy

Zgodnie z procedurą przewodu doktorskiego opis dzieła artystycznego spełnia rolę uzupełniającą w stosunku do przedstawionego do oceny nagrania materiału muzycznego. Uwagi recenzenta formułowane będą z tej perspektywy.

W pracy pisemnej p. Urszuli Szyryńskiej nie ma błędów merytorycznych. Cenne są spostrzeżenia Autorki oparte o indywidualne doświadczenia pianistyczne i wieloletnią praktykę estradową. Wprawdzie przytoczony przez Doktorantkę asortyment rozwiązań warsztatowych przydatnych w pracy nad

przygotowaniem do publicznej prezentacji wybranych dzieł Hummla nie ma waloru odkrywczego opracowania, jednak proponowane rozwiązania z pewnością okażą się pomocne, a więc warte zainteresowania czytelnika.

Wątpliwości recenzenta budzą jednak niezręczności językowe lub sformułowania niejasne. Jako przykład wystarczy zacytować:

- Pedał prawy dopuszczał [Hummel] przy zmianach harmonicznyc
- Styl ten przyporządkowany jest określonemu rodzajowi faktury fortepianowej, którą charakteryzuje wykonawstwo
- mimo zauważalnej w niektórych fragmentach nastrojowości zbliżonej do romantyzmu, warto zastanowić się, czy nie jest to jednak już sonata wczesno-romantyczna
- mollowa
- nadaje wirtuozowskiego charakteru

Niedopatrzania tego rodzaju związane są najczęściej z brakiem rzetelnej korekty tekstu. Recenzent napotkał także i inne sformułowania. Ich źródło nie wydaje się tkwić w braku wnikliwości korektora. Pozbawione dodatkowych wyjaśnień – wydają się po prostu błędne. Jednym z przykładów takiej sytuacji jest akapit, w którym Autorka porównuje zakończenie Sonaty op. 5 Hummla do zakończenia Sonaty G-dur op. 14 Beethovena. Porównanie to traci sens, jeśli czytelnik nie otrzymuje informacji, że chodzi o drugą część beethovenowskiej Sonaty. Pozbawiony tej wiedzy nie jest w stanie zrozumieć intencji Autorki (zamieszczenie przykładu nutowego rozwikłałoby wszelkie niejasności). Wątpliwości budzi także zamieszczona w pracy aplikatura odnosząca się do szeregu następujących po sobie ozdobników w części pierwszej Sonaty op. 5. Recenzent aprobuje w zasadzie propozycję Doktorantkę. Jedna z Jej sugestii jest jednak niewłaściwa. Wykonanie dźwięku *es trzykreślnego* piątym palcem nie wydaje się rozwiązaniem optymalnym.

Przytoczone zarzuty nie zmniejszają jednak zalet pracy. Należą do nich: szeroki zakres informacji na temat kompozytora, a szczególnie jego *Anweisung zum*

Pianoforte Spiel oraz przeprowadzona przez Autorkę analiza wykonawcza. Na uwagę zasługuje także obszerna bibliografia (również obcojęzyczna). Jej zawartość umożliwi zainteresowanym czytelnikom poszerzenie wiedzy na temat omawianej przez p. Urszulę Szyryńską problematyki.

Szkoda tylko, że zabrakło autentycznego, pełnego podsumowania poruszonych w pracy zagadnień. Wnikliwy czytelnik może wprawdzie w poszczególnych rozdziałach odnaleźć odpowiedź na sformułowaną w tytule tezę, jednak brak zamykającej pracę syntezy argumentów sytuujących Hummła jako twórcę przełomu epok utrudnia percepcję tekstu. W tym kontekście *Zakończenie* wydaje się recenzentowi zbyt ogólnikowe.

W opinii recenzenta, mimo przytoczonych uwag *Pianistka* rozwiązała w sposób wystarczający postawione w pracy pisemnej zagadnienie badawcze.

Konkluzja

Praca doktorska Pani Urszuli Szyryńskiej sięga do obszarów muzyki rzadko grywanej. Nagranie płyty CD z repertuarem J. N. Hummła jest cenną rejestracją płytową utworów tego kompozytora. Stanowi ono istotny wkład w rozwój wiedzy dotyczącej tego twórcy i ilustruje przemiany stylistyczne będące jego udziałem. Zastrzeżenia dotyczące opisu dzieła ograniczają jego wartość w stopniu, który nie wyklucza sformułowania pozytywnej oceny całej pracy doktorskiej.

W opinii recenzenta Doktorantka spełniła wymagania art. 13 Ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Stawiam wniosek o przyjęcie pracy doktorskiej Pani Urszuli Szyryńskiej.

